

**EUROOPA LIIDU
NÕUKOGU**

**Brüssel, 13. märts 2009 (16.03)
(OR. en)**

7503/09

**SOC 187
ECOFIN 192
FSTR 37
EDUC 51
SAN 51**

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused)
Saaja:	Euroopa Ülemkogu
Eelm dok nr:	6495/09 SOC 112 ECOFIN 125 FSTR 25 EDUC 29 SAN 27
Komisjoni ettepaneku nr:	6475/09 SOC 107 ECOFIN 120 FSTR 23 EDUC 26 SAN 25 - KOM(2009) 58 lõplik
Teema:	2009. aasta ühisaruanne sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele ühisaruanne sotsiaalse kaitse ja sotsiaalse kaasatuse kohta, mille nõukogu (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) võttis vastu oma 9. märtsi 2009. aasta istungil ning mis edastatakse 19.–20. märtsil 2009. aastal toimuvale Euroopa Ülemkogu kohtumisele.

Käesolevat aruannet tuleks käsitleda koos *addendumis* 1 esitatud teabega riikide kohta.

2009. AASTA ÜHISARUANNE SOTSIAALSE KAITSE JA SOTSIAALSE KAASATUSE KOHTA

PEAMISED SÕNUMID, mis on esitatud liikmesriikide uutes strateegilistes aruannetes, milles visandatakse ELi ühiste sotsiaalsete eesmärkide edendamise strateegiaid:

- ELi tegevus majanduskriisi mõju pehmendamisel ja elavdamise toetamisel saab tugineda tema sotsiaalpoliitikat toetavatel solidaarsuse väärtustel ja struktuurireformide arengul. Väga oluline on veelgi tugevdada majanduskasvu ja tööhõive meetmete positiivset vastastikust mõju, võimaldades eelkõige sotsiaalkaitseüsteemidel täielikult täita oma rolli automaatsete stabilisaatoritena. Selleks, et vähendada negatiivset mõju tööhõivele ja sotsiaalsele ühtekuuluvusele, on vaja toetada pikaajalisi reforme, mida tasakaalustatakse lühiajaliste meetmetega, mille eesmärk on hoida ära töökohtade kaotus ja säilitada leibkondade sissetulekud. Hiljutised sotsiaalkindlustuse alased struktuurireformid on andnud tulemusi ning suurendanud tööhõivet, tugevdanud tööstiimuleid ja suurendanud tööturgude paindlikkust, pikendanud tööiga ja edendanud majanduskasvu. Vaja on tõhusat ja kooskõlastatud ELi reageerimist ja Euroopa majanduse elavdamise kavas on sellest olulisi märke.
- Euroopa Sotsiaalfondi võimalusi tuleks kasutada täielikult, paindlikul ja õigeaegsel viisil, et leevendada kriisi sotsiaalseid mõjusid, toetades töötute kiiret naasmist tööturule ning keskendudes kõige haavatavamatele rühmadele. Sellele aitab kaasa struktuurifondide lihtsustatud rakendamine ja parem koordineeritus sotsiaalpoliitikaga. Komisjon hakkab sotsiaalsete suundumuste jälgimiseks välja andma regulaarselt ilmuvat bulletääni. Liikmesriikide aruanded hõlbustaksid teabe ja poliitikaga seotud kogemuste vahetamist sotsiaalkaitsekomitees.
- On vaja rakendada terviklikke aktiivse kaasamise strateegiaid, millega kombineeritakse ja tasakaalustatakse meetmeid, mille eesmärk on kaasamist soodustavad tööturud, juurdepääs kvaliteetsetele teenustele ja piisav miinimumsissetulek. Tuleks toetada liikmesriikide jõupingutusi, mida tehakse laste vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise ulatuslike strateegiade rakendamiseks, sealhulgas juurdepääs taskukohase hinnaga ja kvaliteetsetele lastehoiuteenustele. On vaja püsivalt tööd, et võidelda kodutuse kui eriti tõsise tõrjutuse vormi vastu, käsitleda romide eri probleeme ja nende sotsiaalsest tõrjutusest tulenevat haavatavust ning edendada rändajate sotsiaalset kaasatust. Tuleb olla valvas, sest esile võivad kerkida nii uued riskirühmad, nt noored töötajad ja tööturule tulijad, kui ka uued ohud.

- Pensionisüsteemide pikaajaline asjakohasus ja jätkusuutlikkus sõltuvad jätkuvatest jõupingutustest saavutada Lissaboni eesmärk, mille kohaselt tuleb ka majanduslanguses tagada vanemaealiste töötajate 50 % tööhõive määr. Oluline on tagada täielik hõlmatud ja jälgida, et pension oleks piisav, eelkõige naiste ja madalapalgaliste töötajate puhul. Pikaajalised strateegiad ja õiguslik raamistik on piiranud kriisi mõju vabatahtlike pensioniskeemide alusel laekuvatele sissetulekutele nende inimeste puhul, kes täna pensionile jäävad, kuid mõned inimesed võivad siiski saada pensioni, mis ei vasta nende ootustele. On vaja läbi vaadata kogumispensioni skeemid, et need tuleksid paremini toime investeerimis- ja väljamaksete etappide riskidega ning et parandada hõlmatust, mis aitaks neil täielikult rakendada oma tugevaid külgi vananemisest tulenevate probleemide lahendamisel.
- Liikmesriigid püüavad parandada tervishoiuteenuste kvaliteedi ja hinna suhet ja vähendada tervishoiualast ebavõrdsust, pöörates rohkem tähelepanu esmatasandi arstiabile, ennetamisele, tervishoiu edendamisele, paremale koordineeritusele ja vahendite ratsionaalsele kasutamisele. Neid strateegiaid tuleb tõhusamalt järgida, eelkõige siis, kui tervishoiusüsteemidel tuleb ressurssidest puudu. See tähendab ka, et tuleb käsitleda võimalikku tööjõu nappust tervishoiuvaldkonnas ning palgata, koolitada, tööl hoida ja arendada tervishoiuvaldkonna kõikide tasandite spetsialiste.
- Liikmesriigid teevad ka jõupingutusi, et rajada ja tugevdada kvaliteetse pikaajalise hoolduse süsteeme, et luua kindel rahastamisalus, parandada hoolduse koordineerimist, tagada piisav inimressurss ja piisav toetus mitteametlikele hooldajatele.
- Praegune sotsiaalse avatud koordineerimise meetodi etapp kestab kuni 2010. aastani, nagu on seatud eesmärgiks Lissaboni strateegias. Vaja on tugevat tahet, et saavutada sotsiaalset kaitset ja kaasatust käsitlevad kokkulepitud eesmärgid, ning seda kinnitatakse uuesti vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu võitlemise Euroopa aastaga 2010. Kuigi otsustamine riiklike arvuliste eesmärkide kehtestamise ja nende määratlemise üle jääb endiselt liikmesriikide põhiliseks kohustuseks, saaks sotsiaalse avatud koordineerimise meetodi positiivset rolli veelgi tugevdada tõenditel põhinevate riiklike eesmärkide seadmisega. Suuremat tähelepanu tuleks pöörata sidusrühmade osalemise kvaliteedile ja järjepidevusele ning sotsiaalsete kaalutluste süvalaiendamisele, muu hulgas sotsiaalsete mõjude hindamise abil, mis on oluline osa integreeritud mõjuhindamistest.

1. SISSEJUHATUS

Aastatel 2001–2007 oli EL 27-s keskmine majanduskasv 2,1 % aastas. 2007. aastal tõusis tööhõive määr 65,4 %-ni peamiselt tänu naiste ja vanemaealiste töötajate kõrgemale tööhõive määrale. Uued töökohad aitasid vähendada töötute leibkondade osakaalu 10,2 %-lt 2005. aastal 9,3 %-ni 2007. aastal, kuid töötuid lastega peresid aitasid need ainult vähesel määral. Viimased andmed näitavad, et 16 % eurooplastest elavad seni vaesuseohus. Kuigi vaesuse vastu ei ole paremat kaitset kui kvaliteetne töökoht, näitab 8 %-ne töötavate inimeste vaesuse määr, et kõik töökohad ei kaitse vaesuse eest. Samas näitavad andmed, et mitmes liikmesriigis parandas suur majanduskasv vaeste absoluutset elatustaset, samas kui nende suhteline olukord paranes või jäi samaks.

Majanduslikud väljavaated on põhjalikult muutunud. Kuigi tööturg on enamikus liikmesriikides olnud paindlik, on mõnes liikmesriigis töötuse määr oluliselt kasvanud ning prognooside kohaselt kaob veel töökohti.

Sellise languse tingimustes on sotsiaalpoliitika panus väga oluline. Asjakohane sotsiaalpoliitika mitte ainult ei vähenda kahjulikku sotsiaalset mõju kõige haavatavamatele rühmadele, vaid ka pehmendab kriisi mõju majandusele tervikuna. Sotsiaalne kaitse on väga oluline tsüklilisi kõikumisi vähendav ja automaatne stabiliseeriv riiklike kulutuste valdkond. Jätkusuutlikkust toetavate jätkuvate reformide raamistikus saab hästitoimiv süsteem aidata stabiliseerida kogunõudlust, tõsta tarbijate usaldust ja aidata kaasa töökohtade loomisele.

Kriis mõjutab kõige rohkem neid leibkondi, kelle töölkäivad pereliikmed on tööturul ja ühiskonnas ebasoodsas olukorras. Seega on vaja sotsiaalseid turvavõrke, mis on piisavalt tugevad, et kaitsta kõiki inimesi, ning piisavalt tõhusad, et inimesi uuesti aktiivselt sotsiaalsesse ellu ja tööturule kaasata.

Asjakohased **turvalise paindlikkuse** meetmed kasutavad aktiivset tööturupoliitikat, et hõlbustada üleminekut, hoida ära inimeste pikaajalist töötust, vältida varajase pensionile jäämise kasutamist tööjõu pakkumise reguleerimiseks, parandada oskusi ja muuta üleminekuperioodid turvaliseks. Ulatuslikke **aktiivse kaasamise** meetmeid on vaja, et käsitleda nende inimeste olukorda, kes on tööturult kõige kaugemale jäänud.

See tähendab vajaduse korral ka hüvitiste kohandamist, et **tagada hüvitisetaajate asjakohane toetamine**. Liikmesriigid juba tegutsevad selle nimel, et säilitada miinimumhüvitiste ja põhipensioni ostujõud. Kuna majanduslangus on ränk, on vaja **sotsiaalseid mõjusid põhjalikumalt jälgida**.

Enamik täna pensionile jäävate isikute pensionisissetulekust saadakse kohustusliku pensioniskeemi alusel, mida rahastatakse praegustest sissemaksetest. Mõnes riigis on kogumispensioni skeemi alusel laekuva sissetuleku osakaal oluline. Kuna pensionifondid investeerivad osa nende poolt hallatavatest säästudest aktsiatesse, on finantsturgude suur langus ka neid mõjutanud. Pikaajalised strateegiad, õiguslik raamistik ja ametiasutuste meetmed on piiranud mõju enamikule täna pensionile jäävatest inimestest. Kogumispensioni skeemide ülesehitus tuleb siiski läbi vaadata, et tagada nende edasine piisavus ja jätkusuutlikkus.

Eriti olulised on tõhusad **tervishoiu- ja ennetava hoolduse teenused** tingimustes, kus majandus ja sissetulekud langevad ning tööpuuduse määr tõuseb, aga on suur oht, et investeerimine tervishoidu ja pikaajalisse hooldusesse väheneb. Võib arvata, et kohalike tervishoiu ja pikaajalise hoolduse infrastruktuuride ajakohastamine ja arendamine lükatakse edasi. Selline viivitus on väga ebasoodne nende riikide jaoks, mille tervishoiusektor on alarahastatud ning kus infrastruktuur on riigi territooriumil väga ebaühtlaselt jaotunud.

Mitu liikmesriiki on püüdnud uuendada strateegiate ettevalmistamisest teha kaasava tegevuse, mis hõlmab huvirühmi ja mõnel määral ka kodanikke üldiselt. Kohalikke ja piirkondlikke ametiasutusi kaasatakse sellesse protsessi üha rohkem, kuid neid tuleks kaasata veelgi enam. Varasemast enam käsitletakse soolisi aspekte, kuid neid saaks järjepidevamalt süvalaiendada. Konsulteerimisega seotud heade tavade kohta on mõned näited – jõupingutused, et tagada interaktiivne kahepoolne dialoog ning anda tulemuste kohta tagasisidet. Mõni riik on võtnud üldise kohustuse tagada sidusrühmade kaasamine kõikidesse poliitikaetappidesse ja kogu aruandlutsükli jooksul. Eri tasanditel moodustatud osalevad asutused võiksid aidata jälgida sotsiaalseid struktuurireforme ja seega edendada võimalusi, juurdepääsu ja solidaarsust praeguses kriisis. Üha enam toetatakse poliitika prioriteete arvuliste eesmärkide seadmisega. Selline tegevus võib konkreetses poliitikavaldkondades tulemusi anda, kui see põhineb põhjalikul analüüsil, on asjakohaselt rahastatud ja kui seda toetab selge poliitiline pühendumus.

2. VÕITLUS VAESUSE JA SOTSIAALSE TÕRJUTUSE VASTU

Laste puhul on vaesuseoht suurem (19 % EL 27s) kui elanikkonna puhul tervikuna. See olukord ei ole alates 2000. aastast paranenud. Avatud koordineerimise meetodi raames keskenduti 2007. aastal **laste vaesusele** ning see aitas süvendada ühist arusaama laste vaesuse põhjuste kohta igas riigis. Selgitati vajadust ulatuslike strateegiatega järele, mis ühendaksid piisava, hästi kavandatud sissetulekutoetuse, lapsevanematele pakutavad kvaliteetsed töökohad ja vajalike teenuste pakkumise.

Enamikul liikmesriikidel, kes tegid sellest 2006. aasta prioriteedi vastusena Euroopa Nõukogu üleskutsele võtta otsustavaid meetmeid, on nüüd kavas tõhustada oma strateegiaid ning järgida lähenemisviisi, mis on mitmemõõtmelisem ja integreeritum. Mitu liikmesriiki on süvalaiendanud laste vaesuse teema valdkondadesse, mis on seotud miinimumsissetuleku ja -palgaga, töö- ja pereelu ühitamise ja peresõbralike teenustega. On vaja järjekindlaid jõupingutusi, et eelkõige tagada juurdepääs taskukohase hinnaga ja kvaliteetsetele lastehoiuteenustele. Põhinedes parematel tõenditel, on 22 liikmesriiki seadnud laste vaesust käsitlevaid eesmärke ning 16 nendest kasutavad ELis kokkulepitud näitajaid. Mõni liikmesriik on seadnud ka vahepealseid eesmärke, et lahendada konkreetseid probleeme (töötud leibkonnad, kõige rohkem ohustatud perekonnad, vaesus, lastehoiuteenused).

Romid seisavad silmitsi mitme ebasoodsa asjaoluga ning nad kuuluvad Euroopa ühiskonnas kõige rohkem tõrjutute hulka. Liikmesriigid, kus romi vähemus moodustab olulise osa, on parandanud kõnealuse teema käsitlemist ning sellest tulenevaid probleeme tunnistatakse üldiselt rohkem. Võetud või kavandatud meetmed keskenduvad peamiselt rassilise diskrimineerimise kaotamisele, töö leidmisele, haridusega seotud ebasoodsatele asjaoludele ja põhiteenustele nagu eluasemete ja tervishoiu paremale kättesaadavusele. Siiski puudub enamikus riikides ulatuslik poliitikaraamistik, mille põhjuseks on muu hulgas andmete puudumine ja ebapiisavad teadmised.

Riiklikes strateegilistes aruannetes kinnitatakse prioriteeti, mis anti **rändajate kaasamisele** 2006. aastal. Liikmesriigid keskenduvad üha terviklikumat lähenemisviisi kasutades sellele, et nii rändajaid kui ka vastuvõtvat ühiskonda protsessi rohkem kaasata, ning mitu liikmesriiki teevad jõupingutusi, et luua sünergia kaasamispoliitika ja diskrimineerimisvastaste meetmete vahel.

Jätakuvalt käsitletakse **puuetega inimeste** probleeme, kuid puuete teema süvalaiendamine on piiratud. Enamasti keskendutakse tööhõive edendamisele, hariduse omandamist ja elukestvat õpet takistavate asjaolude kõrvaldamisele ja rangematele tingimustele, mitte aga täieliku osalemise struktuuriliste takistuste kõrvaldamisele.

Nagu 2006. aasta riiklikes strateegilistes aruannetes, on liikmesriigid üheks prioriteediks seadnud **aktiivse kaasamise**. Kuigi selliseid teemasid nagu kaasavad tööturud, juurdepääs kvaliteetsetele teenustele ja piisav sissetulek käsitletakse enamikul juhtudest eraldi, on integreeritud viisil reageerimine oluline, sest enamik ebasoodsas olukorras inimesi kannatab mitme ebasoodsa asjaolu tõttu. Mitu riiki on astunud samme, et säilitada miinimumsissetulekute ostujõud. Jätakuvalt oluline on õigete stiimulite loomiseks paremini seostada töötushüvitised ja töölkäivate inimeste toetamine, tagades samas piisava sissetulekutoetuse ja hoides ära töölkäivate inimeste vaesuse. Ühiskonnas ja tööturul täielikku ja kestvat osalemist takistavate asjaolude vastu võitlemiseks on vaja koordineeritud sotsiaal- ja tööhõiveteenuseid. Seega tuleb rohkem tähelepanu pöörata nende kolme teema vahelise koostoime optimeerimisele ning tagada, et igale temale pööratakse vajalikul määral tähelepanu.

Inimestele, kellel on võimalik tööl käia, pakub kvaliteetne töökoht vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu parimat kaitset. Neile inimestele, kellel ei ole võimalik tööl käia, tuleb tagada piisav sissetulekutoetus ja sotsiaalne osalemine. Mitu liikmesriiki on võtnud eriti asjakohaseid meetmeid nagu töökohal püsimist või kiiret tööturule naasmist toetavad ja kohanemisvõimet edendavad meetmed, pakkudes oskuste omandamis- või täiendamisvõimalusi ning arendades välja individuaalsed tegevuskavad, milles esitatakse tööturule sisenemise viisid. Tähelepanu tuleks pöörata kõige haavatavamate rühmade toetamisele, seda ka sotsiaalmajandusvaldkonnas. Enamikus riiklikes strateegilistes aruannetes osutatakse sellele, et juurdepääs kvaliteetsetele teenustele on oluline, et võidelda sotsiaalsete tõkete vastu, mis takistavad inimeste jätkusuutlikku kaasamist.

Kodutus on üks kõige rängemaid tõrjutuse vorme ning mõnes liikmesriigis tuleb teha ulatuslikumaid jõupingutusi, et pakkuda rohkem taskukohase hinnaga **eluasemeid**. Ulatuslike mitmemõõtmeliste strateegiade eesmärk on käsitleda kodutuse erinevaid esinemisvorme, samas kui alternatiivse lähenemisviisi raames keskendutakse meetmetele, mis on integreeritud üldisematesse poliitikaraamistikesse, nt eluasemete, tööhõive ja tervishoiuga seotud meetmed. Palju tähelepanu pööratakse eluasemete hankimise toetamisele, ühendades iseseisva toimetuleku eesmärgi individuaalse sotsiaaltoetusega. Mitu liikmesriiki on seadnud eesmärgiks vähendada kodutust või tugevdada tugistruktuure. Usaldusväärsete andmete puudumine takistab seni tõhusa poliitika määratlemiseks ja jälgimiseks tehtavaid jõupingutusi. Kodutuse ärahoidmiseks on eriti praegustes tingimustes väga oluline edendada finantsalast kaasamist; inimestele, keda ähvardab väljatõstmine või eluaseme tagasivõtmine, tuleb pakkuda asjakohast toetust ja nõu.

Eri sotsiaal-majanduslike rühmade vahel on endiselt **tervishoiualast ebavõrdsust** ja liikmesriigid kalduvad täiendama oma üldist lähenemisviisi meetmetega, millega käsitletakse kõige haavatavamaid rühmi. Mitmes riiklikus aruandes on esitatud valdkondadevaheline poliitika, mis hõlmab nii ennetamist kui ka tervishoiu edendamist ning mis mobiliseerib paljusid eri teenuseid, sealhulgas hariduse, eluaseme ja tööhõivega seotud teenused. Peamised poliitikaeesmärgid on edendada esmatasandi arstiabi ja ennetavat hooldust, kõrvaldada juurdepääsu takistavad asjaolud ja parandada mahajäänud alade olukorda.

Enamikus riiklikes strateegilistes aruannetes rõhutatakse **hariduse** tähtsust, kuid ainult mõnes on see integreeritud ulatuslikku pikaajalisse strateegiasse, mille eesmärk on ennetada sotsiaalset tõrjutust ja võidelda selle vastu. Koolieelset haridust käsitletakse väga olulise vahendina nii sotsiaalmajanduslikult ebasoodsa olukorra tasakaalustamiseks kui ka töö- ja pereelu ühitamise hõlbustamiseks. Jõupingutusi tehakse ka selleks, et järgida kõikides koolides kõrgeid kvaliteedistandardeid, võidelda kooli poolelijätmisega, parandada konkreetsete rühmade juurdepääsu haridusele ja kehtestada varasemate õpingute tunnustamise meetmed.

Majandusliku tõrjutuse käsitlemine on väga oluline igas vaesuse vastu võitlemise strateegias; kriis sunnib sellele veelgi rohkem tähelepanu pöörama. Mõned liikmesriigid on teatanud kõikehõlmavast poliitikast, samas kui üks liikmesriik on seadnud prioriteediks võidelda ülemäärase võlgnevuse vastu. Kõige enam nimetatakse võlanõustamist, mõnikord on see suunatud konkreetsetele sihtrühmadele või keskendatud varajasele avastamisele. Mõnes riigis pakutakse inimestele, kellel ei ole juurdepääsu põhilaenurule, mikrokrediiti. Majanduslik kaasamine on eluasemeturule jätkusuutliku juurdepääsu saamise eeltingimus.

3. PIISAVATE JA JÄTKUSUUTLIKE PENSIONIDE TAGAMINE

Viimase kümnendi jooksul on liikmesriigid reforminud oma pensionisüsteeme, et paremini tagada piisav ja jätkusuutlik pension. 2008. aasta riiklikes strateegilistes aruannetes teatasid riigid suurenevast edust piisava pensioni tagamisel, ilma finantsilist jätkusuutlikkust ja tööstiimuleid kahjustamata. Uus majanduslik väljavaade teeb vajaliku täpse tasakaalu saavutamise veelgi raskemaks.

Vastusena kasvavale pikaajalisele on pensionisüsteemide reformide eesmärgiks tõsta vanemaealiste töötajate tööhõivet ja vähendada majandusliku sõltuvuse määra, et mitte kahjustada riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Sellest tulenevalt vähendati peamiselt pensionilubadusi ja kehtestati sellised eeskirjad, mille kohaselt on inimestel võimalik selle kompenseerimiseks oma tööiga pikendada. Töölkäidud ja pensioniaastate vahel tasakaalu hoidmine sõltub tõesti sellest, et rohkem inimesi töötab rohkem ja kauem. See tähendab, et alandatakse tööturule sisenemise iga, hoitakse ära pikad tööstaažipausid ning tõstetakse tegelikku pensionile jäämise iga. Samal ajal pööratakse rohkem tähelepanu sellele, et kõik tööhõiveperioodid oleksid hõlmatud.

Viimase kümnendi jooksul on vanemaealiste töötajate tööhõive määr suurenenud ning 11 riiki täidavad praegu Lissaboni eesmärgi, mille kohaselt tuleb aastaks 2010 saavutada vanemaealiste 50 % tööhõive määr. Kuna oodatav eluiga on pikenenud, on keskpikas perspektiivis vaja kõrgemaid tööhõive määrasid. Tavapärase töötamise aeg peab tõusma ning aruannetest nähtub, et liikmesriigid hakkavad kohustuslikes pensioniskeemides inimeste **pensioniiiga tõstma**. Kaotatakse **tööturult varajase lahkumise võimalused** ja ennetähtaegselt pensionile jäämise stiimulid. Need on olulised tööandjatele ja töötajatele antavad märgid selle kohta, et nad parandaksid oma tavasid, mis on seotud vanuselise juhtimisega, ning lükkaksid edasi pensionile jäämist. Praegune majanduslangus paneb proovile kõnealuste saavutuse vastupidavuse. Vanemaealiste töötajate tööhõive toetamiseks tuleb teha veel jõupingutusi, sealhulgas kasutada täiel määral ära aktiivseid tööturupoliitikaid. Väga oluline on hoida ära tegeliku pensioniea langus, sest tööturult enneaegset lahkumist kasutatakse jälle selleks, et kasvava tööpuudusega toime tulla.

Praeguse majandusliku olukorra tulemusel on muutunud oluliseks tagada töötajatele, keda mõjutavad töötusperioodid, asjakohaste pensionisüsteemide kättesaadavus. Uutes süsteemides **võivad pausid tööstaažis oluliselt pensioni piisavust vähendada** ning pensionitulemuste jälgimine on oluline nende inimeste seisukohalt, kellel on raskusi uutele nõuetele vastamisega, eelkõige madalalpalgalised töötajad ja katkenud tööstaažiga inimesed, kelle hulgas naiste osakaal on liiga suur.

Avatud koordineerimismeetodi raames 2008. aastal tehtud töö käigus keskenduti vabatahtlikele pensioniskeemidele. Mitu liikmesriiki on võtnud kogumispensionide tagamiseks meetmeid, käsitledes hõlmatust ja sissemakseid, kulutuste suurust ning arendades välja annuiteete (pikaealisuse risk) ja investeringuid (finantsrisk) käsitlevad õiguslikud raamistikud. Vabatahtlikes pensioniskeemides on palju tõendeid, et hõlmatust ja sissemaksete tase sõltuvad sotsiaal-majanduslikust olukorrast. Kui kogumispension on tulevase pensionisissetuleku oluline allikas, tuleb vastavalt sellele kohandada hõlmatust ja sissemaksete taset.

Praegu on kogumispensionide skeemide **väljamaksete etapp** kujundatud selliselt, et see ei pruugi anda piisavat kaitset pikaealisusega seotud riskide, volatiilsuse ja inflatsiooni vastu. Annuiteedid on kõige turvalisem vahend sissetuleku tagamiseks pensionieas. Muudatused portfelli ülesehituses pensioniea lähenedes (portfelli kujundamine vastavalt elutsüklitele) võivad pakkuda teataval määral kaitset kapitalimaksumuse volatiilsuse eest. Hästitoimivad järelevalveasutused ja tõhusad finantsalased õiguslikud raamistikud on väga olulised. Kui liigutakse mitme allikaga pensionide suunas, millega kaasnevad keerukad otsused, tuleb pensioniskeemi liikmetele tagada juurdepääs erapooletule teabele ja mõningasele finantsalasele koolitusele.

Liikmesriigid muudavad vanemaealiste inimeste puhul miinimumsissetulekut käsitlevaid sätteid, et suurendada hüvitisi ja lihtsustada juurdepääsu. Kuna hüvitised on tavaliselt seotud hinnaindeksiga, on tõenäoline, et suhtelised sissetulekud jäid viimastel majanduskasvuaastatel väiksemaks. Kuid selline suhteline vähenemine on enamasti oluliselt väiksem, kui oli oodata. Enamik liikmesriike on miinimumpensione ja -sissetulekut tõstnud.

Liikmesriigid on pensionivaldkonnas seadnud järgmised riiklikud eesmärgid: vanemaealiste töötajate tööhõive määr (mis on isegi kõrgem kui ELi eesmärk), tegelik pensioniiga, sissemaksete suurus, teoreetilised asendusmäärad ning vanemaealiste inimeste vaesuse määr. See viitab sellele, et pensionide ajakohastamisel järgitakse pikaajalisi strateegiaid kooskõlas kokkulepitud eesmärkidega.

4. TERVISHOID JA PIKAAJALINE HOOLDUS

Peaaegu kõikides 2008.–2010. aastat käsitlevates aruannetes toetatakse 2006. aasta riiklikele tervishoiukavadele. Liikmesriigid märgivad, et head tervist ja pikemat tööiga edendavate põhiliste poliitikate hulka kuuluvad tõhusad töotervishoiumeetmed, tervise edendamine, haiguste ennetamine, ravi ja rehabilitatsioon. Lisaks sellele oleks vaja suuremat sidusust majandus-, haridus-, tööhõive-, keskkonna- ja sotsiaalpoliitikate vahel.

Eri sotsiaalmajanduslike rühmade ja piirkondade vahel valitseb **tervisliku seisundi** ja keskmise eluea puhul endiselt **ebavõrdsus**. Tõendid näitavad selget seost halva tervise ning vaesuse, töötuse ja madala hariduse vahel. Mitmes riiklikus strateegilises aruandes tunnistatakse selgelt, et sotsiaalsetest asjaoludest tulenev tervisega seotud ebavõrdsus kahandab inimeste eluväljavaateid. Mitmes riiklikus aruandes on esitatud valdkondadevaheline poliitika, mis hõlmab nii tervishoiu edendamist kui ka haiguste ennetamist ning mis mobiliseerib mitmesuguseid teenuseid, nagu hariduse, eluaseme ja tööhõivega seotud teenused. Peamiste poliitikate eesmärk on edendada esmatasandi arstiabi ja ennetavat hooldust, eemaldada juurdepääsult rahalised, organisatsioonilised, teabealased ja muud takistused ning käsitleda mahajäänud alade olukorda.

Kõikide riikide arvates saab **esmatasandi arstiabi** tõhustamisega parandada juurdepääsu, tagada koordineeritud hooldust ja aidata kaasa jätkusuutlikkusele, eriti siis kui ressursse on vähe. Siiski on paljudes riikides endiselt puudu üldarstidest ja meditsiiniõdedest ning rahvastiku vananemise tõttu võib see probleem muutuda teravamaks. Raske on mõista, kuidas on võimalik esmatasandi arstiabi tõhusamaks muuta ilma esmatasandi arstiabi käsitleva asjakohase poliitikata, mis sisaldab meetmeid, mille eesmärk on tagada piisav motiveeritud tervishoiutöötajate pakkumine.

Tervishoiu edendamist ja haiguste ennetamist nähakse üldiselt prioriteetsena tervise ja teovõime parandamise seisukohalt, mis vähendab vajadust ravi järele ja parandab jätkusuutlikkust. Liikmesriigid tunnistavad asjaolu, et kampaaniad võiksid olla tõhusamad ja teevad ettepaneku muuta need lokaalsemaks ja sihipärasemaks. Sellest olenemata moodustavad tervishoiu ja raviteenustega seotud kulud, eelkõige haiglakulud, suurema osa kulutustest ning mitu riiki suunavad sellesse sektorisse ikka veel lisavahendeid. Tervishoiu edendamise ja haiguste ennetamisega seotud kulud moodustavad suhteliselt väikese osa kulutustest võrreldes eesmärkidega, mida nende abil soovitakse saavutada.

Liikmesriigid jätkavad oma jõupingutusi **tõhususe ja tulemuslikkuse** tõstmiseks, ratsionaliseerides kulutusi ja luues kaasrahastamismehhanisme. Mitu riiki on valinud erastamise võimaluse. Kas sellised reformid ka kvaliteeti ja tõhusust edendavad, sõltub stiimulitest ja eelkõige kindlustusfondidega sõlmitavate lepingute laadist. Riiklikul tasandil sõltub edu institutsioonilisest suutlikkusest jälgida, reguleerida ja tagada ohtude tasakaalustamist ja määrata kindlaks, mida erasektor ja avalik sektor saaksid paremini teha. Koordineerida tuleks ka era- ja avaliku sektori panust, et luua koostoimeid ja vältida kattuvat tegevust.

Riiklikest aruannetest nähtub, et liikmesriikide seas kasvab teadlikkus **kvaliteediga** seotud küsimuste kohta, ning neis esitatakse eri algatused, mille eesmärk on pakkuda kodanikele kvaliteetseid ja ohutuid ennetava hoolduse ja raviteenuseid, sealhulgas töötada välja ja rakendada kvaliteedistandardid või ravijuhendid, mis põhinevad tõenditepõhisel meditsiinil või tervisetehnoloogia hindamisel. Siiski on ainult mõni riik seadnud peamiseks prioriteediks patsientide ohutuse kui kvaliteedi nurgakivi ning loonud asjakohased struktuurid ja süsteemid. Tähele on pandud suuri erinevusi nende liikmesriikide vahel, kes on edasi jõudnud kvaliteedi- ja ohutusstrateegiate rakendamisel ja patsiendikeskse lähenemisviisi järgimisel ning nende liikmesriikide vahel, kes on alles protsessi algetapis. Nende erinevuste põhjuseks võib olla tervishoiule eraldatavad piiratud ressursid ja ebapiisavad teadmised pikaajalistest eelistest, mida võib anda kvaliteetne tervishoid. Kuigi mitu riiki leiavad, et patsientidele rohkemate valikute andmine on üks patsiendikesksuse mõõtmetest, ei tunnista siiski asjaolu, et võimalus vabalt valida on seotud suuremate kulutustega tervishoiuvaldkonnas.

Hoolduse koordineerimine on endiselt probleem. Liikmesriigid on teinud edusamme integreeritud lähenemisviisi järgimisel mõnede krooniliste haiguste ravimise korral, kuid palju on veel teha, et parandada koordineeritust valitsustasandite, raviviiside, tervishoiu ja sotsiaalhoolduse, era- ja avaliku sektori panuse ning avaliku ja kolmanda sektori vahel. Eriti kehtib see pikaajalise ravi puhul.

Riiklikes strateegilistes aruannetes kinnitatakse uuesti pühendumust tagada üldine juurdepääs kvaliteetsele ja taskukohasele pikaajalisele hooldusele. Sellest olenemata peavad veel mitu riiki leidma rahastamisallikate jätkusuutliku kombinatsiooni ning seetõttu on eraõiguslike rahastamisallikate osakaal suhteliselt kõrge. Nende hulka võivad kuuluda eratervisekindlustus (mida kasutatakse tihti lisakindlustusena või mida kasutavad kõrge sissetulekuga rühmad) või leibkondade maksed (kas kaasmaksed avaliku sektori pakutava hoolduse puhul ja/või patsientide endi tasutud maksed, mida hüvitatakse vähe või üldse mitte).

Ülalpeetavad inimesed eelistavad hooldusasutustele pikaajalist kodust või omavalitsuste kaudu korraldatavat hooldust, kuid mitmes riigis moodustavad hooldusasutustega seotud kulutused ikka veel üle poole riiklikest kulutustest. Lisaks ollakse valdavalt ühel meelel, et on vaja käsitleda nii pikaajalise hoolduse sektoris oodatavat tööjõupuudust (ametlik hooldus) kui ka leida viise, kuidas toetada hooldavaid pereliikmeid ja mitteametlikke hooldajaid. Pikaajalise hoolduse valdkonna töötajate värbamine, koolitamine (või ümberõpe) ja töö hoidmine, on endiselt probleem.

Käesolevat analüüsi arendatakse edasi lisatud riikide profiilides ja täiendavates dokumentides.